

BERGEN
KOMMUNE

HANDLINGSPLAN MOT VOLD OG OVERGREP I NÆRE RELASJONER

226/25 Handlingsplan mot vold og overgrep i nære relasjoner

Bergen bystyre behandlet saken i møtet 18.06.2025 sak 226/25 og fattet følgende vedtak:

1. Bystyret vedtar ny Handlingsplan mot vold og overgrep i nære relasjoner.
2. Følgende tekst legges til i planen under Tiltak 14, annet avsnitt:

«Ansatte i barnehager og skoler er viktige tillitspersoner for barn og unge. Ansatte i barnehager og skoler må derfor prioriteres når det gjelder kompetansehevende tiltak, slik at de som har tett kontakt med barn og unge i hverdagen vet hva de skal se etter for å identifisere vold og overgrep så tidlig som mulig.»
3. Under punktet vold utøvd av personer med utviklingshemming (s. 12-13) skal det føyes til Etat for tjenester til utviklingshemmede må være involvert.
4. s. 19 siste avsnitt første linje. Her står det nå «straffes og få riktige reaksjoner». Personer med utviklingshemming er gjerne ikke strafferettslige tilregnelige. Ordet straffes tas vekk og teksten blir «og få riktige reaksjoner»
5. Bystyret ber byrådet innhente innspill også fra voldsutsatte menn til et eget kapittel. Dette vil utfylle det kunnskapsgrunnlaget som mangler i handlingsplanen, som bør representere begge kjønn.
6. Bergen kommune vil jobbe opp mot de sentrale myndighetene for å øke kapasiteten på omvendt voldsalarm, samt øke kapasiteten hos politiet som håndhever dette.
7. I England er det etablert en nasjonal kampanje som heter "Ask for Angela" som brukes på barer, ute i byrommene, i taxier etc. og som har mål å holde folk trygge og forhindre seksuell trakassering og overgrep ved å bruke et sikkerhetsord når de er i fare. Bystyret viser til at byrådet i merknadsskjemaet er positive til å undersøke dette videre med Nok.Bergen og innhente erfaringer fra arbeidet med Ask for Angela i Trondheim.

1.0 Innholdsliste

1.0	Innhold og sammendrag	3
1.1	Forord.....	3
1.2	Formål med planen.....	4
1.3	Sammendrag	4
2.0	Rammer for planen	5
2.1	Lovverk og andre rammebetingelser.....	5
2.2	Forklaringer og definisjoner til planen	6
3.0	Kunnskapsgrunnlag og utfordringsbilde	7
3.1	Kunnskapsgrunnlag.....	7
3.2	Utfordringsbilde.....	8
3.3	Forebyggende arbeid	16
4.0	Strategisk del	19
4.1	Beskrivelse av målområdene	19
4.2	Mål og strategier.....	20
	Tidlig forebygging	20
	God og bedre koordinert hjelp.....	22
	Mer kunnskap i tjenestene.....	24
5.0	Handlingsdel.....	25
5.1	Forklaring til innhold til tiltaksmodell	25
5.2	Tiltakstabell/-oversikt	26
6.0	Iverksetting og oppfølging av planen	27

1.0 Innhold og sammendrag

1.1 Forord

Kommunen har en sentral rolle i å forebygge og avdekke vold, og å gi hjelp og råd til voldsutsatte. Selv om det jobbes kontinuerlig for å levere gode tjenester til alle, vet vi at mange fortsatt føler seg utrygge i egne hjem og ikke får den hjelpen de trenger fra kommunen, når de trenger den som mest. En av ti kvinner har blitt utsatt for alvorlig vold fra en partner, og i fjor utgjorde partnerdrap i overkant av hvert fjerde drap i Norge. Dette er et alvorlig samfunnsproblem som vi alle har et ansvar for å gjøre noe med.

Møtene jeg har hatt med voldsutsatte er noe av det som har gjort sterkest inntrykk på meg som byråd. Ofrene har fortalt ærlig og åpent om sine opplevelser av å leve med vold i nære relasjoner, og om hvordan møter med det offentlige og «systemet» i etterkant av volden har vært en stor belastning. Systemet skal være en støtte, ikke en ekstra byrde.

Bergen kommune har et godt krisesentertilbud og gjøre mye godt forebyggende arbeid rettet mot barn, unge og voksne i dag for å forebygge, avdekke og hjelpe personer som utsettes for vold og overgrep i nære relasjoner. Gjennom denne handlingsplanen skal byrådet bygge videre på det eksisterende arbeidet i kommunens tjenester, men også styrke og utvide innsatsen slik at flere får bedre og mer koordinert hjelp. Planen vil legge til rette for bedre samarbeid internt i kommunen, og mellom kommunen, andre offentlige aktører, frivillige, pårørende og voldsutsatte.

Våre fokusområder i denne planen er:

Tidlig forebygging, gjennom god undervisning for barn, kunnskap til unge, riktig og tilgjengelig informasjon til innbyggere og innføre modellen TryggEst.

God og bedre koordinert hjelp, gjennom bedre koordinering og samhandling mellom tjenestene og styrking av krisesenteret. Bergen kommune skal vurdere et eget pakkeforløp.

Mer kunnskap i tjenestene, gjennom økt kompetanse om både voldsutsatte og voldsutøveren.

Planen er utarbeidet i samarbeid med flere byrådsavdelinger og byrådet vil takke alle som har gitt innspill eller som har deltatt i referansegruppen for planen. Det er gjennomført innspillmøter med kvinner som har vært utsatt for vold og overgrep i nære relasjoner i samarbeid med Bergen Sanitetsforening. Innspill fra spørreskjema på nettsidene til frivillige organisasjoner, besvart av voldsutsatte, har også bidratt med viktige perspektiver til planen.

Charlotte Spurkeland

Byråd for barnevern, sosiale tjenester og mangfold

1.2 Formål med planen

Formålet med planen er å bidra til å nå målet om nullvisjon for seksuelle overgrep,¹ samt systematisere og koordinere kommunens arbeid med vold i nære relasjoner.

Kommunen skal avdekke og hindre vold og overgrep, forebygge vold, og gi oppfølging til de som utsettes for vold, samt tilby hjelp til voldsutøver. Innbyggere skal få gode kommunale tjenester.

Plan mot vold og overgrep i nære relasjoner er en rullering av Trygg gjennom hele livet – Plan mot vold i nære relasjoner 2019-2023.

1.3 Sammendrag

Vold og overgrep i nære relasjoner er et stort samfunnsproblem som påvirker livene til mange mennesker i byen vår. Temaet strekker seg over flere viktige samfunnsområder og handler både om menneskerettigheter, demokrati, likestilling, kriminalitet og folkehelse.² Vold og overgrep har store konsekvenser både på kort og lang sikt, og kan i verste fall være dødelig. Volden innebærer ofte alvorlige krenkelser som kan gi synlige og usynlige skader som kan vare livet ut. For barn er det spesielt skadelig å oppleve vold fra en omsorgsperson. I tillegg til de fysiske skadene, påfører vold, også emosjonell smerte for ofrene, som blir krenket av en nærstående tillitsperson.

Kunnskapsgrunnlaget i *Handlingsplanen mot vold og overgrep i nære relasjoner* gir kort beskrivelse av hva som menes med begrepet vold og overgrep i nære relasjoner. Den beskriver ulike former for vold personer i sårbare situasjoner kan være utsatt for, og gir en kort beskrivelse av grupper som kan være særlig utsatt for vold og overgrep i nære relasjoner.

Planen beskriver formål, innsiktsarbeid og faglige definisjoner som danner rammene for tiltakene som blir foreslått. Rammebetingelsene viser til nasjonale planer som forplikter kommunen til å forebygge, avdekke og følge opp vold og overgrep, og til andre kommunale planer som overlapper med denne handlingsplanen.

Fokusområder i planen er forebyggende arbeid, god hjelp og kompetanseutvikling i tjenestene. Planen har 16 tiltak som i hovedsak retter seg mot voldsutsatte, men som også omfatter styrking av informasjon til innbyggernes, økt forebygging, å øke kunnskapen om temaet og hjelp til voldsutøvere.

Tiltakene skal favne bredt og sørge for målrettet forebygging og styrket innsats for voldsofre. Reduksjon av risikofaktorer og styrking av beskyttende faktorer tidlig i livet er mer effektivt enn tiltak som skal redusere voldelig atferd senere. Tilbudet til Krisesenteret skal utvikles og tilbudet samlokaliseres, både ved døgnopphold og oppfølging i dagtilbudet. Målet med *Handlingsplan for*

¹ Sak 204/22

² www.dinutvei.no

vold og overgrep i nære relasjoner er å bidra til helhetlig og effektiv støtte for voldsutsatte, og legge grunnlaget for et tryggere samfunn for alle.

2.0 Rammer for planen

2.1 Lovverk og andre rammebetingelser

Norske myndigheter har forpliktet seg til å beskytte innbyggere mot vold, overgrep og annen inhuman behandling gjennom internasjonale avtaler. Den viktigste standarden er satt av Europarådets konvensjon om å forebygge og bekjempe vold mot kvinner og vold i nære relasjoner (Istanbulkonvensjonen).³ Avtalene forplikter Norge til å forebygge og bekjempe vold i nære relasjoner, vold mot kvinner, vold og seksuelle overgrep mot barn, og vold mot menn.

Det er ulike rettigheter og plikter knyttet til det å melde fra om vold og overgrep, avhengig av yrke og lovverk. Kriteriene for når man kan melde saker varierer med hensyn til opplysningsrett, opplysningsplikt, avvergeplikt og meldeplikt. Nedenfor er en kort oversikt over hovedregler og unntak fra taushetsplikten.

2.1.1 Meldeplikt/opplysningsplikt

Meldeplikt/opplysningsplikt utløses dersom det er mistanke om at noen utsettes for vold i nære relasjoner. Meldeplikten går foran taushetsplikten, og innebærer en plikt til å gi opplysninger på eget initiativ, og å gi opplysninger på forespørsel til relevante instanser

2.1.2 Avvergingsplikten

Noen former for vold og overgrep er så alvorlige at alle har plikt til å prøve å hindre at det skjer. Denneplikten, også kalt avvergingsplikt, gjelder for alle og er beskrevet i straffeloven §196. Plikten innebærer at man skal prøve å hindre en straffbar handling før den finner sted, enten ved å melde fra til politiet eller på annen måte forsøke å stoppe den. Plikten gjelder både når man vet at noe kommer til å skje, eller om man tror det er fare for at noe kan skje. Hvis en handling allerede har skjedd, skal man prøve å hindre skader eller andre konsekvenser. Plikten gjelder når det er sikkert eller sannsynlig at en straffbar handling vil skje.

2.1.3 Taushetsplikt

Personer som utsettes for vold og overgrep kan trenge hjelp fra flere tjenester over kortere eller lengre tid. Tidlig og riktig hjelp kan forebygge negative konsekvenser, og for best resultat er det viktig med effektivt samarbeid mellom relevante partnere. Usikkerhet rundt taushetsplikt og opplysningsrett kan hindre samarbeid mellom ulike aktører, og ofte praktiseres taushetsplikten strengere enn loven krever.

³ [Europarådets konvensjon om forebygging og bekjempelse av vold mot kvinner og vold i nære relasjoner](#)

Taushetsplikten skal ikke hindre melding til politiet ved mistanke om vold eller seksuelle overgrep. Offentlig ansatte skal som hovedregel innhente samtykke fra den som mottar hjelp før de kontakter andre deler av hjelpeapparatet. Hvis dette ikke er mulig, kan saken drøftes saken anonymt uten å bryte taushetsplikten.⁴

2.2 Forklaringer og definisjoner til planen

2.2.1 Avgrensinger

Straffelovens §282 definerer nære relasjoner som nåværende eller tidligere ektefelle eller samboer, sin eller nåværende eller tidligere ektefelles eller samboers slektning i rett nedstigende linje, sin slektning i rett oppstigende linje, noen i sin husstand, eller noen i sin omsorg. I denne planen defineres også storfamilie, partner, kjæresterrelasjoner og beboere i bofellesskap som nære relasjoner. Vold og seksuelle overgrep kan også skje i andre sosiale relasjoner som verken er familie eller fremmede, som eksempelvis i langvarige omsorgs- og pleierelasjoner og nære vennskapsbånd.

Plan mot vold og overgrep i nære relasjoner utfyller andre relevante planer i Bergen kommune. Planen skal fortrinnsvis beskrive enten tiltak som ikke står beskrevet i andre planer, eller de overordnede innsatsene fra kommunen og samarbeidspartnere.

Det er flere pågående satsinger i Bergen innenfor barn og familie, og barnevern. I 2023 ble handlingsplanen for tjenester til barn, unge og deres familier *Se meg, hør oss, og Handlingsplan for barnevernet* vedtatt. Tiltakene i handlingsplanene dekker på overordnet nivå kommunens plikt til å forebygge og avdekke vold og overgrep, samt følge opp barn, unge og deres familier knyttet til vold og overgrep. Byrådsavdeling for barnevern, sosiale tjenester og mangfold rapporterer på tiltakene, og status vil innhentes ved rapportering på *Handlingsplan mot vold og overgrep i nære relasjoner*.

Planen er sektorovergripende og har tiltak som strekker seg over flere byrådsavdelinger. Tiltakene skal derfor favne bredt.

«Vold i nære relasjoner» vil i det videre bli brukt som kortform for «psykisk og fysisk vold og seksuelle overgrep, inkludert det å være vitne til, i nære relasjoner, inkludert venne- og kjæresterrelasjon.

⁴ [Særlig om anonyme drøftelser - Helsedirektoratet](#)

3.0 Kunnskapsgrunnlag og utfordringsbilde

3.1 Kunnskapsgrunnlag

3.1.1 Innsiktsarbeid

I arbeidet med planen er det gjort et bredt innsiktsarbeid. Det er sett til nasjonale føringer og veiledere, samt eksisterende planer i kommunen. Det ble gjennomført innspillssamtaler med relevante ansatte i forberedelsen av arbeidet med planen, og Ressurssenter om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTS) Vest ble kontaktet råd og veiledning i planarbeidet.

Handlingsplan er utarbeidet i samarbeid med flere byrådsavdelinger og eksterne aktører.

Deltakere fra byrådsavdeling for barnevern, sosiale tjenester og mangfold (BBSM), inkludert Krisesenter, Byrådsavdeling for helse og omsorg (BEHO) og Byrådsavdeling for barnehage og skole (BBS) har bidratt.

Det ble gjennomført innspillmøter med kvinner som har opplevd vold og overgrep, i samarbeid med frivillige og ideelle organisasjoner. Organisasjonene utarbeidet spørreskjema via sosiale medier for å samle inn erfaringer om vold, forebygging, hindringer for å bryte ut av voldelige forhold, og tiden etter et brudd, og det kom inn 42 svar. Oppsummeringer fra møtene ble sendt til deltakerne for presisering eller tilleggsinformasjon.

En ekstern referansegruppe med representanter fra Kompetansesenter for Rus vest (KoRus), Alternativ til vold (ATV), Ressurssenter om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging Vest (RVTS), Regionalt kunnskapssenter for barn og unge Vest (RKBU), Barnehuset, Vestland fylkeskommune og Nok. Bergen, har gitt innspill til planen ved arbeidsgruppemøte og til tekstforslag. Relevante innspill ble inkludert. Ungdomsrådet, Eldrerådet og Kommunalt råd for personer med nedsatt funksjonsevne kom med innspill ved oppstarten av planarbeidet.

3.1.2 Oppsummering av forrige plan

Trygg gjennom hele livet – plan mot vold og overgrep i nære relasjoner 2019-2023 beskriver 36 tiltak, og tiltakene har vært prioritert etter kapasitet og budsjett. Tiltakene omhandler informasjon og digitalisering, lederforankret kompetanse- og tjenesteutvikling, styrket samarbeid, og utvidet kapasitet og tjenestetilbud.

I planperioden deltok Etat for barn og familie og Etat for skole i et læringsnettverk organisert av Statsforvalteren. Det ble etablert tverrfaglige team i byområder, ressursteam i barnehage og skole gjennomført kvalitetssamlinger med fokus på livsmestring. Helsesykepleiere informerte om seksuell utvikling ved 2- og 4- årskontroller, og ved skolestart ble temaene vold, overgrep og omsorgssvikt tatt opp. Elevene på 2. trinn lærte om kropp, grenser, vold og seksuelle overgrep, på 6. og 9. trinn ble det gjennomført seksualundervisning og på 8. trinn fikk elevene tilbud om helsesamtale som også hadde fokus på vold, overgrep og omsorgssvikt.

Ved hjemmebesøk etter fødsel ble det gitt informasjon om vold i nære relasjoner og kartlagt voldserfaring. Etat for tjenester til utviklingshemmede implementerte retningslinjer for seksuelle overgrep mot voksne med utviklingshemming og deltok i konsultasjonsteam på Statens barnehus. Det ble utarbeidet kompetanseplaner og opplæring for nøkkelpersonell, og det ble gjennomført fagdager om vold og overgrep, inkludert opplæring i bruk av tolk, og kommunens nettsider ble oppdatert.. Det ble også opprettet krisesentertilbud til personer i aktiv rus.

Framover skal kommunens nettsider oppdateres minst årlig. Det skal sikres at innbyggere, ansatte og samarbeidspartnere har kompetanse om vold og overgrep i nære relasjoner. Krisesentertilbudet skal tilrettelegges for mennesker med funksjonshemninger.

3.1.3 Andre relevante planer

- [Strategi for oppvekst](#)
- [Se meg hør oss - Handlingsplan for tjenester til barn unge og deres familier](#)
[Bergen Handlingsplan for barnevernet Handlingsplan mot fattigdom med særlig vekt på barnefamiliers situasjon](#)
- [Regnbuebyen Bergen Plan for kjønns- og seksualitetsmangfold 2023-2027](#)
- [Handlingsplan for forebygging av negativ sosial kontroll](#)
- [Plan for likestilling i mangfoldsbyen bergen](#)

3.1.4 Oppsummering av høringsinnspill

Byrådet takker for mange og gode innspill til handlingsplanen. Bergen kommune har hatt et godt samarbeid med frivillige og ideelle organisasjoner under utarbeidelse av handlingsplanen, noe som har bidratt til at planen i stor grad inneholder tema og tiltak som organisasjonene er opptatt av.

Kommentarer til tekst som gjelder presisering, faktafeil eller utdyping er endret i handlingsplanen. Innspill om at planen ikke har gode nok tiltak rettet mot barn er fulgt opp, og barn og unge er ivaretatt i tekstdelen og i tiltakene. Noen innspill støtter tiltakene som ble sendt på høring, og er derfor ivaretatt i handlingsplanen, som for eksempel koordinatorrollen, pakkeforløp og sammenhengende tjenester. Det vises til merknadsskjemaet for en full gjennomgang av innkomne innspill.

3.2 Utfordringsbilde

Basert på nasjonale beregninger kan det anslås at det i Bergen er rundt 4500 voksne og 3000 eldre som årlig utsettes for vold i nære relasjoner. Vold og overgrep har alvorlige konsekvenser både på kort og lang sikt, som spise- og søvnforstyrrelser, rusmiddelbruk, selvskading og

selvmordstanker. Rundt hvert fjerde drap i Norge er partnerdrap, ofte med kvinner som ofre, og det har ofte vært vold i forkant.⁵

En studie fra 2023 ⁶ viser at vold og overgrep fortsatt er et stort problem i Norge. Det kan ramme alle, men ser ut til å være mer vanlig blant familier med lav utdanning og dårlig økonomi. De som har opplevd vold og overgrep har større risiko for å oppleve det igjen senere i livet. En av fire i studien hadde opplevd alvorlig vold i barndommen. Åtte prosent hadde opplevd alvorlig fysisk vold fra foreldre, ni prosent hadde sett vold mellom foreldrene, og tolv prosent hadde opplevd seksuelle overgrep før fylte tretten år. Studien viste at det de siste årene har vært rapportert en nedgang i mindre alvorlig vold, men en økning i alvorlig vold. Alvorlig vold inkluderer å bli slått med knyttneve, sparket, truet med våpen eller angrepet på andre måter. Av respondentene oppgav 38 prosent at de hadde opplevd alvorlig fysisk vold, 46 prosent av mennene og 29 prosent av kvinnene.

Vold og overgrep er noe av det mest skadelige en kan være utsatt for, spesielt for barn og unge som er i utvikling. I 2024 fikk barneverntjenesten i Bergen totalt 818 meldinger som omhandlet blant annet fysisk og psykisk vold og overgrep. 20,6% av meldingene var i den yngste alderskategorien 0-6 år, 49,4% var i aldersgruppen 6-12 år og 30% var i den eldste aldersgruppen (Se statusmelding for barnevernet 2024, tall fra Modulus). Bufdir viser til at det som omtales som «mildare fysisk vald» har minket, mens den mest alvorlige og grove volden har økt nasjonalt.

Vold i parforhold starter ofte smått og øker gradvis. Dette kan påvirke selvfølelsen og troen på at ting kan bli bedre. Mange isolerer seg og mister etter hvert kontakten med venner og familie. Partnervold kan være episodisk, knyttet til konflikter, eller systematisk og gjentakende (intimterrorisme). Intimterrorisme kommer ofte fra et behov for kontroll og inkluderer fysisk og psykisk vold, sosial kontroll og trusler.

Følelsesmessige bånd kan gjøre det vanskelig å forlate et voldelig forhold. Volden holdes skjult gjennom frykt, skam, isolasjon, manipulering og fornektelse. Barn som opplever vold har økt risiko for dårlig helse og livskvalitet som voksne, og kan selv bli voldsutøvere eller ofre.⁷ Vold og overgrep er spesielt skadelig for barn og kan påvirke hjernens utvikling.

Både menn og kvinner kan oppleve vold i nære relasjoner, men kvinner er mer utsatt for alvorlig og gjentatt vold av partner. ⁸ Unge venner og bekjente kan også utsette hverandre for vold og

⁵ Frihet fra vold – Regjeringens handlingsplan for å forebygge og bekjempe vold i nære relasjoner 2021-2024

⁶ *Omfang av vold og overgrep i den norske befolkningen*. Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (2023) Tabell 7.1. Alvorlig vold etter fylte 18 år

⁷ Frihet fra vold – Regjeringens handlingsplan for å forebygge og bekjempe vold i nære relasjoner 2021-2024

⁸ Frihet fra vold – Regjeringens handlingsplan for å forebygge og bekjempe vold i nære relasjoner 2021-2024

seksuelle overgrep, ofte når de er påvirket av rusmidler. For å bekjempe vold og overgrep i nære relasjoner, må alle tjenester og sektorer være bevisste på problemet og inkludere det i sitt arbeid. Vold og seksuelle overgrep kan også skje i andre nære relasjoner, som langvarige omsorgsforhold og vennskap.

Å forlate et voldelig forhold betyr ikke alltid at volden gir seg, og noen opplever at volden fortsetter etter bruddet. I en forskningsartikkel fra 2024⁹ er det identifisert tre hovedformer for fortsettelsesvold: Direkte videreføring av volden der den utsatte blir angrepet og truet fysisk og digitalt, bekymrer seg for barnas sikkerhet og økonomisk belastning. Systemfasilitert fortsettelsesvold skjer når voldsutøver bruker hjelpeapparat og rettsvesen til å få saken henlagt, starter rettssaker om samvær og omsorg, og påstår at den utsatt er psykisk syk. Systemisk vold oppstår når hjelpeapparat eller rettsvesen forverrer situasjonen ved å se på volden som en foreldrekonflikt, og ikke tar hensyn til volden ved samvær. Den utsatte kan ikke nekte samvær, men kan likevel bli ansvarliggjort hvis noe skjer med barna under samvær.

Den som utøver vold er ikke alltid klar over at handlingen regnes som vold, og konsekvensene for den som blir utsatt for vold. Andre er klar over alvorlighetsgraden, men har av ulike årsaker vansker med å slutte. Mange kan oppleve mye skam knyttet til utøvelse av vold, og kan ha vansker med å håndtere følelsene sine. Utøver av vold kan ha vært utsatt for vold selv av en rollemodell. Den som utøver vold er selv ansvarlig for sine handlinger, og personell i helse- og omsorgstjenestene kan støtte utøver slik at han/hun tar ansvar for å endre voldsatferd.

3.2.1 Ulike former for vold

Vold i nære relasjoner kan vise seg på mange måter. Volden kan være en konstant trussel eller skje av og til. Ulike typer vold kan overlappe, og mange opplever flere typer for vold samtidig eller på forskjellige tidspunkter i livet. Psykisk vold og frykt kan være like skadelig som fysisk vold, og det å være vitne til vold er også å være utsatt for vold. Nedenfor forklares ulike former for vold, men eksemplene er ikke uttømmende.¹⁰

Fysisk vold inkluderer handlinger som å holde, dytte, riste, klype og kvelertak. Det kan også omfatte slag, spark, våpenbruk, brennemerking, tortur og drap.

Digital vold er krenkende meldinger, kommentarer og bilder som spres på internett eller mobile tjenester. Dette kan være vanskelig å fjerne og belastende for de som rammes.

Seksuell vold er voldtekt, seksuelle overgrep og andre krenkende handlinger. Dette kan også skje digitalt. I kjæresteforhold kan det innebære press til sex eller ubehagelige seksuelle kommentarer.

⁹ [Fortsettelsesvold etter samlivsbrudd - konsekvenser for mødres helse og livskvalitet](#)

¹⁰ [RVTS Voldens psykologi](#)

Psykisk vold er å skremme, kontrollere, isolere eller krenkegjennom trusler, overvåking, latterliggjøring og nedvurderende ytringer.

Økonomisk vold er å ta kontroll over den voldsutsattes økonomi, trusler og tvang i økonomiske spørsmål. Dette kan gjøre det vanskelig å jobbe og være økonomisk uavhengig.

Materiell vold er å ødelegge gjenstander, slå i vegger og dører, rive klær og kaste inventar. Dette er skremmende kan såre eller krenke den andre.

Negativ sosial kontroll er oppsyn, press, trusler og tvang for å sikre at noen lever i tråd med familien eller gruppens normer. Dette kan begrense livsutfoldelse og selvstendige valg.

Latent vold er vold som virker gjennom sin mulighet. Risikoen for ny vold kan styre handlinger uten en aktiv trussel.

Kjærestevold følger ofte et mønster med gode perioder etter voldsepisoder, som gjerne blir hyppigere over tid. Å kjenne igjen mønsteret kan hjelpe den som lever i et voldelig forhold.

Æresrelatert vold oppstår når familiens eller gruppens behov for å beskytte eller gjennomprette ære blir viktigere enn individets behov for sikkerhet. Denne typen vold kan være både fysisk og psykisk og inkluderer trusler og tvang. Den kan innebære økonomisk eller seksuell vold.¹¹

Kjønnslemlestelse er inngrep på jenter eller kvinners kjønnsorganer av andre årsaker enn medisinske. Dette krever tilrettelagt kompetanse for å forebygge, hindre overgrep, og for å gi best mulig hjelp til de som er omskåret som barn. Rituell omskjæring av gutter under 18 år mot deres vilje er forbudt¹².

Oppdragervold

Oppdragervold refererer til gjentatt eller alvorlig bruk av trusler, tvang, frihetsberøvelse, vold eller andre krenkelser mot barn i oppdragelsesøyemed. Dette er straffbart og kan i mange tilfeller klassifiseres som mishandling i nære relasjoner.

Omsorgssvikt

Omsorgssvikt er en form for vold i nære relasjoner og refererer til at omsorgspersoner ikke kan eller vil dekke barns fysiske, psykiske eller følelsesmessige behov. I alvorlige tilfeller kan omsorgssvikt føre til skader på barnet.

3.2.2. Personer som er særlig sårbare

Sårbarhet er avhengig av situasjonen og hvor mye stress en person opplever. Noen grupper som kan være sårbare for vold og overgrep inkluderer:

Gravide og de minste

¹¹ Handlingsplan for forebygging av negativ sosial kontroll 2023-2027

¹² Handlingsplan for forebygging av negativ sosial kontroll 2023-2027

Omtrent fire prosent av gravide i Norge har opplevd vold under svangerskapet.¹³ Dette er belastende for både mor og barn, og kan føre til alvorlige problemer som fosterdød, for tidlig fødsel, og vanskeligheter med amming og tilknytning til barnet etter fødselen. Det er viktig å være oppmerksom på disse konsekvensene og følge opp den gravide også etter fødselen.¹⁴

Tidlige belastninger kan påvirke barns utvikling. Vold og overgrep mot spedbarn kan skade hjerneutviklingen og gjøre hjernen mer sensitiv. Barn trenger ikke å oppleve et traume direkte for å bli påvirket; traumer kan overføres fra en generasjon til den neste. Hvis barnet får følelsesmessig støtte under skremmende hendelser, kan dette hjelpe hjernen og gjøre barnet bedre rustet til å håndtere belastningene.¹⁵

Barn og unge

Å se vold mellom foreldre kan være like skadelig for barn som å bli utsatt for vold selv. Barn som opplever vold hjemmet, har større sjanse for å utøve vold mot andre senere og for selv å bli utsatt for vold i fremtiden.¹⁶

Barn med utviklingshemming har flere risikofaktorer knyttet til deres situasjon eller miljø. De opplever ofte vold der de skulle føle seg trygge, og av personer som står dem nær. Gutter med utviklingshemming opplever oftere vold og overgrep hjemme enn andre gutter, mens jenter med utviklingshemming er mer utsatt for seksuelle overgrep.

Ungdomsrådet¹⁷ har påpekt behovet for informasjon om kommunale tjenester. Unge trenger kunnskap om hva vold er og tegn på at noen utsettes for vold, da det kan være vanskelig å avgjøre om man trenger hjelp eller om det man opplever er normalt. Det er viktig å vite når man ikke skal holde på en hemmelighet og hvor skal man kan få hjelp hvis man utsettes for vold og overgrep.

Ifølge Ungdomsrådet søker de fleste unge støtte fra venner eller i sosiale sammenhenger. De bruker også hjelpetelefoner eller nettprat for informasjon og støtte. Det er behov for et sted hvor ungdom kan snakke sammen uten frykt for konsekvenser. Ungdomsrådets har erfart at gutter bruker nettprat mer enn jenter, fordi anonymiteten reduserer følelsen av skam og frykt for å bli latterliggjort. Det er også et ønske om klar informasjon om meldeplikt og hvilke opplysninger som er taushetsbelagt, spesielt i samtaler med helsesykepleier.

Personer med utviklingshemming

Voksne med lett til moderat utviklingshemming er mer utsatt for vold og overgrep enn de med alvorlig utviklingshemming. De fleste overgrep skjer av noen offeret kjenner godt, ofte andre med

¹³ Barne- og likestillingsdepartementet (2016) Opptappingsplan mot vold og overgrep (2017-2021)

¹⁴ Trygg gjennom hele livet – Plan mot vold i nære relasjoner 2019-2023

¹⁵ Trygg gjennom hele livet – Plan mot vold i nære relasjoner 2019-2023

¹⁶ [Vold i nære relasjoner - Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet](#)

¹⁷ Ungdomsrådet består av ungdom som er valgt av kommunestyret for å hjelpe politikerne med å forstå hva som er viktig for barn og unge som bor der.

utviklingshemming i samme bofellesskap. Vold kan også komme fra pårørende, ansatte, kollegaer, andre omsorgspersoner og tjenesteytere.

Det kan føles skamfullt å ha et barn med utviklingshemming som er voldelig. Denne volden er tabubelagt og stigmatisert, noe som gjør det vanskelig å snakke om og forhindre. Det er viktig at tjenestene er oppmerksomme på dette og kan spørre, informere og veilede på en diskret og empatisk måte. Etat for tjenester til utviklingshemmede må være involvert.

Personer med nedsatt funksjonsevne

Det er lite kunnskap om vold og overgrep mot personer med nedsatt funksjonsevne, men vi vet at de er mer utsatt for vold, trusler og seksuelle overgrep enn andre. Kvinner med funksjonsnedsettelse opplever samme typer vold som andre kvinner, men oftere og grovere. Behovet for hjelp og pleie kan gjøre dem mer sårbare.

Kommunalt råd for personer med nedsatt funksjonsevne sier at de som trenger assistanse er spesielt sårbare. Noen får avslag på Brukerstyrt personlig assistent (BPA) fordi de får hjelp fra en partner, noe som kan gjøre det vanskeligere å forlate et voldelig forhold. Assistenter kan også utøve vold, og det kan være vanskeligere å rapportere eller håndtere slike situasjoner.¹⁸

Personer med rus- og psykiske lidelser

Personer med rusproblemer og psykiske lidelser, eller en kombinasjon av disse opplever ofte dårlig somatisk helse, og at de blir stigmatisert og diskriminert av et helsevesen som er for alle. Personer med ROP-lidelser har 20-25 års kortere forventet levetid enn gjennomsnittet i Norge. For å gi god oppfølging er det avgjørende at helsetjenestene er godt samordnet, koordinert og av god kvalitet.

Det er mer vold i rusmiljøet enn i samfunnet generelt, og det kan være vanskelig å håndtere dette, ofte på grunn av mangel på vitner og få som anmelder. Vold i rusmiljøet blir sjelden registrert, og denne volden kan skyldes rusmidler, håpløshet eller penger. Når hjelpeapparatet og politiet overser vold og trusler i rusmiljøet, kan det gjøre at slik atferd blir akseptert. Derfor må tjenestene fortelle brukerne at vold ikke er greit, og ansatte som ser vold, må anmelde det uansett. Det er også viktig at de som utøver vold får hjelp til å forstå hvorfor de gjør det.¹⁹

Ruspolitisk råd trekker særlig frem betydningen av god oppfølging og bistand til voldsutsatte personer. Erfaring viser at det kan være avgjørende å ha en kontaktperson i de kommunale tjenestene som har kunnskap om utfordringene, god menneskekunnskap og kjennskap til det kommunale tjenestetilbudet, samt andre aktuelle tjenester og samarbeidspartnere. Kommunens ruspolitiske råd sier at personer som opplever vold, krenkelser og overgrep i nære relasjoner er

¹⁸ Innspill fra Kommunalt råd for personer med nedsatt funksjonsevne etter informasjon på møte 31. januar 2023

¹⁹ Trygg gjennom hele livet – Plan mot vold i nære relasjoner 2019-2023

sårbare, redde og ofte føler skam. Tillitt er viktig når man møter personer med store hjelpebehov. Kompetente og tillitsskapende tjenester er nødvendig for å oppdage og forebygge vold.²⁰

Bergen kommune har som et av få i landet et eget krisesentertilbud for personer i aktiv rus. Ruspolitisk råd mener at et krisesenter for personer i aktiv rus bør kunne tilby et individuelt tilpasset medisinsk behandling. Dette kan redusere risikoen for at de oppsøker situasjoner som kan medføre nye overgrep. Rusavhengighet er en kronisk sykdom, og bruk av rusmidler kan sees på som selvbehandling for sykdommens ubehag. Rusmidlene er ofte ulovlige og selges i bestemte miljøer. I denne ulovlige økonomien er det mange former for kapital, som penger, rusmidler, verdisaker og vold. For å holde seg frisk, må man ha kontakt med selgere som kan skaffe medisinen man trenger, og disse selgerne kan også være den som utsetter dem for overgrep. Kvinner i rusmiljøet er spesielt utsatt.

Det er mye stigma knyttet til rusmiddelavhengighet, og mange er redde for at politiet ikke vil hjelpe dem. Dette kan føre til at de som opplever vold, spesielt i rusmiljøer, tåler mer vold og overgrep. Forholdet mellom pårørende og personer med rus- og/eller psykiske problemer kan ofte være vanskelig og ødelagt etter lang tid. Pårørende kan være spesielt utsatt for trusler og vold, og det er viktig å gi dem god støtte.²¹

I BrukerPlan²² 2019 ble det registrert 281 personer som opplever vold og trusler, 206 personer som utøver vold og 323 som både opplever og utøver vold eller trusler. Av de som opplever vold, har 173 både rus- og psykisk problemer, 87 psykiske problemer og 21 har rusproblemer.

LHBTI-personer

LHBTI- personer er en forkortelse for lesbiske, homofile, bifile, transpersoner og intersexpersoner.²³ Unge LHBTI-personer er ofte spesielt utsatt for vold i familien og kan trenge hjelp. Mange opplever å bli avvist, kastet ut hjemmefra eller utsatt for fysisk eller psykisk vold i familien.²⁴

Mangel på kunnskap om kjønns- og seksualitetsmangfold, samt frykt for diskriminering, homofobi og transfobi gjør at mange voldsutsatte LHBTI-personer som opplever vold, ikke tør å være åpne med hjelpeapparatet eller sitt sosiale nettverk.

Mennesker med minoritetsbakgrunn

Omtrent 20 prosent av bergenserne kommer fra andre land. Noen jenter og gutter vokser opp i familier hvor de ikke har mye frihet til å bestemme over sitt eget liv, kroppen sin eller hvem de

²⁰ Trygg gjennom hele livet – Plan mot vold i nære relasjoner 2019-2023

²¹ [Meld. St. 23 Opptappingsplan for psykisk helse \(2022-2023\)](#)

²² BrukerPlan er et verktøy for å kartlegge tjenestemottakere med psykisk helse- og/eller rusproblemer i kommunen. Kartleggingen skjer ut fra en skjønsmessig vurdering basert på opplysninger om brukerne som er kjent for tjenestene. [BrukerPlan-rapport 2019.pdf](#)

²³ [Fri - forening for kjønns- og seksualitetsmangfold](#)

²⁴ Trygg gjennom hele livet - Plan mot vold i nære relasjoner 2019-2023

skal gifte seg med. Foreldre og barn med minoritetsbakgrunn har større risiko for å oppleve vold hjemme og er overrepresentert på krisesentre. De som prøver å bryte ut fra familien, kan risikere å bli utestengt og utsatt for vold. Personer som ikke snakker godt norsk, har rett til å få informasjon om helsen sin og helsehjelpen på sitt eget språk.

Eldre

Mellom fire og seks prosent av eldre over 65 år opplever daglig vold og overgrep.²⁵ De som har opplevd vold tidligere i livet, har høy risiko for å oppleve dette igjen også etter fylte 65 år. Eldre kan være i fare fordi voksne barn eller andre slektninger bor hos dem. De kan bli utsatt for vold for å få tak i penger eller medisiner. Åtte av ti eldre som opplever vold, tar ikke kontakt med hjelpeapparatet. Dette kan være fordi de ikke forstår at det er vold, tror det er håpløst, føler skyld, er lojale mot voldsutøveren, eller synes det er for skambelagt å be om hjelp.

Eldrerådet i Bergen sier at vanskelige og muligens voldelige forhold kan bli verre når begge parter er pensjonister, fordi partnerne tilbringer mer tid sammen og de er mer avhengig av hverandre. Det viktig at tjenestene som møter eldre, har kompetanse på å fange opp signaler og kan spørre, veilede og informere om vold og ulike typer vold på en empatisk måte. Dette krever tid i hjemmetjenesten og at medarbeidere har kunnskap om temaet. Det er også en risiko for at tjenesteutøvere kan utøve vold og tvang uten at det meldes, da mange eldre er avhengige av de som kommer hjem til dem.

Lavinntektsfamilier

Det kan være en viss sammenheng mellom å være mottaker av økonomisk sosialhjelp eller å ha opplevelse av å ha dårlig råd, og å utsettes for vold.²⁶ Fattigdom i seg selv skaper ikke vold og overgrep, men kan føre til desperasjon, nød og kriminalitet. Dette kan gjøre familielivet ekstra vanskelig, spesielt for de som allerede har det tøft. Økonomiske problemer ser ut til å ha en sterkere sammenheng med vold. Når familier har økonomiske problemer, rusmiddelavhengighet og psykiske lidelser, øker risikoen for vold og seksuelle overgrep.²⁷

Derfor er det behov for tiltak som bryter denne syklusen og fremmer en trygg utvikling for barn og unge. Tiltak for å øke deltakelsen i utdanning og arbeidsliv er viktige.

3.2.3 Konsekvenser av vold

Vold i nære relasjoner påvirker både fysisk og psykisk helse. Det kan føre til mer angst, depresjon, alkohol- og rusproblemer, og selvmordstanker.

²⁵ Frihet fra vold – Regjeringens handlingsplan for å forebygge og bekjempe vold i nære relasjoner 2021-2024

²⁶ [Risikofaktorer – NKVTS – En veileder om vold i nære relasjoner](#)

²⁷ Trygg gjennom hele livet – Plan mot vold i nære relasjoner 2019-2023

Barn som opplever vold, eller vold i familien, har større risiko for selv å bli voldelig eller utsatt for vold senere i livet.²⁸ Langvarig stress i barndommen kan føre til utrygge oppvekstvilkår, øke risikoen for emosjonelle og atferdsmessige problemer, risikotakning og kriminell atferd som vold og skadelig seksuell atferd i ungdomsårene.²⁹

Kvinner som opplever vold, har høyere risiko for kreft, hjerte- og karsykdommer og fallskader. I voldelige forhold kan det utvikles traumbånd til utøver av vold. Dette bygges opp og opprettholdes når man møter en person som gir gaver og komplementer utover det som er normalt, og det kan være vanskelig å forlate en slik relasjon.

Vold følger ofte et mønster, den såkalte voldssirkelen, som beskriver hvordan atferden i et voldelig forhold kan følge et gjentakende mønster. Voldssirkelen beskrives som en syklus der det er en spenningsfase hvor det bygges opp til en voldshendelse som følges av en reparasjonsfase der voldsutøver beklager og forsøker å gjøre opp for handlingen. Over tid kan tiden mellom de ulike fasene bli kortere, og volden forekommer oftere³⁰.

Å ha opplevd vold i nære relasjoner, kan føre til problemer med å holde på en jobb og redusert arbeidsevne. Kvinner som har opplevd seksuelle overgrep eller vold, har dobbelt så stor sannsynlighet for å bli uføretrygdet. Å ha en jobb og egen inntekt kan hjelpe kvinner med å ikke vender tilbake til voldsutøveren.

Tiden etter at en person har forlatt voldsutøveren preges ofte av store omveltninger. Det kan være utfordrende ta kontroll over eget liv, noe som kan oppleves som skremmende og mange kan føle frykt for fremtiden og hvordan livet skal bli. Mange kan oppleve sorg over å ha tapt en relasjon, og har behov for å snakke med noen som har kompetanse på vold og traumebehandling.

Vold i nære relasjoner kan være en forløper til drap. Partnerdrap er den mest alvorlige formen for vold, og det skjer ofte vold før drapet. Omtrent hvert fjerde drap i Norge er partnerdrap, og de fleste ofrene er kvinner. Partnerdrap kan forebygges med godt samarbeid mellom ulike instanser, og det er avgjørende at disse kommer inn tidlig³¹.

3.3 Forebyggende arbeid

Det forebyggende arbeidet i kommunen rettes både direkte og indirekte mot innbyggere. Tiltak kan være for hele befolkningen, grupper eller enkeltpersoner. Kommunen har både lovpålagte og ikke lovpålagte tjenester, samt lavterskeltilbud. Kommunen samarbeider med frivillige og ideelle

²⁸ [Frihet fra vold - Regjeringens handlingsplan for å forebygge og bekjempe vold i nære relasjoner 2021-2024](#)

²⁹ [Nasjonal strategi for helsesektorens arbeid med personer som utøver vold eller overgrep](#)

³⁰ <https://dinutvei.no/>

³¹ Frihet fra vold – Regjeringens handlingsplan for å forebygge og bekjempe vold i nære relasjoner 2021-2024

organisasjoner som tilbyr tjenester til innbyggere. Nasjonale faglige retningslinjer beskriver tiltak som rettes mot ulike grupper i befolkningen.

Kommunen er forpliktet etter loven til å være særlig oppmerksom på at pasienter og brukere kan være utsatt for, eller stå i fare for å bli utsatt for vold eller seksuelle overgrep. Kommunen skal også legge til rette for at ansatte i helse- og omsorgstjenestene er i stand til å forebygge, avdekke og avverge slike hendelser.

3.3.1 Forebyggende innsats overfor barn og unge

Det forebyggende arbeidet overfor barn og unge foregår i Etat for barn og familie og Etat for barnehage og skole. Det er utarbeidet beredskapsplaner for ansatte i barnehager for å sikre et systematisk arbeid når det avdekkes vold og overgrep. Ansatte deltar i Læringsnettverk – Nettverk for forebyggende arbeid mot vold og overgrep mot barn og unge i regi av Statsforvalteren.

Helsesykepleierne kartlegger voldserfaring hos mor, på hjemmebesøk etter fødsel og informerer om seksuell utvikling på 2 og 4 års konsultasjon på helsestasjonen.

Ved skolestartundersøkelsen på 1. trinn blir temaet vold, overgrep og omsorgssvikt tatt opp. I skolen har helsesykepleierne opplæring om kropp, grenser, vold og seksuelle overgrep på 2, 6 og 9 trinn. På 8. trinn får elevene tilbud om en helsesamtale med helsesykepleier. Ungdommene får informasjon om hva vold, overgrep og omsorgssvikt er, også seksualisert vold, kjærestevold og nettbaserte overgrep. Det gis informasjon om ulike typer vold i nære relasjoner i tråd med nasjonale retningslinjer.³² Etat for barn og familie og Etat for skole har utarbeidet et nytt undervisningsopplegg for seksualundervisningen i 2025.

3.3.2 Forebyggende innsats overfor voksne og eldre

Et viktig forebyggende tiltak er kontinuerlig oppdatering av kommunens hjemmeside med oversikt over tilgjengelige hjelpetilbud. Etat for tjenester til utviklingshemmede har implementert veileder til retningslinjer ved seksuelle overgrep mot voksne med utviklingshemming fra Bufdir. Ansatte deltar i konsultasjonsteam på Statens barnehus som gir råd og veiledning til både fagfolk og privatpersoner med bekymring om vold og seksuelle overgrep mot personer med utviklingshemming og andre særlig sårbare personer med utviklingshemming over 16 år.

Det er utarbeidet kompetanseplaner og opplæring for ressurspersoner/nøkkelpersonell og sørget for et aktivt forhold til nasjonale veiledende ressurser. Det er gjennomført flere fagdager med temaene vold og overgrep i perioden 2019- 2023. Det er gjennomført opplæring i bruk av tolk i tjenestene. Det er forankret i administrasjonen at TryggEst skal iverksettes som modell for å forebygge, avdekke og følge opp personer som står i fare for, eller utsettes for vold og overgrep i nære relasjoner.

³² [Vold i nære relasjoner og kjønnslemlestelse hos gravide](#)

3.3.3 Kriesesentertilbud

Alle kommuner skal ha et tilbud om kriesesenter til personer som utsettes for vold eller trusler i nære relasjoner. Kvinner, menn og barn skal kunne oppholde seg midlertidig på et kriesesenter og/eller søke veiledning og hjelp. Bergen kommune er vertskommune for kriesesenter, i samarbeid med 18 omliggende kommuner.³³ Kriesesenteret har tilbud på fire lokasjoner, og har tilbud til kvinner, menn, samt kvinner og menn i aktiv rus. Kriesesenteret for Bergen og omegn har 30 årsverk, og tjenesten leveres av Etat for sosiale tjenester.

På kriesesenteret jobbes det etter prinsippet «hjelp til selvhjelp» og de samarbeider med flere instanser. Under oppholdet kartlegges den enkelte sin situasjon, sikkerhet vurderes og det gjennomføres samtaler med både barn og voksne. Kriesesenteret har egne ansatte som jobber med barna, og tilbyr barnegrupper. De samarbeider tett med politi og barnevern, og driver også med opplysningsarbeid. Kriesesentertilbudet skal være tilrettelagt for mennesker med funksjonshemninger.

Et kriesesenter skal gi brukerne støtte, veiledning og hjelp til å komme i kontakt med andre deler av hjelpeapparatet. Tilbudet er gratis og omfatter råd og veiledning på telefon, dagtilbud, midlertidig botilbud og oppfølging i reetableringsfasen. Enkeltpersoner kan ta direkte kontakt med kriesesenteret uten henvisning eller timeavtale.

Barn skal få oppfølging som er tilpasset deres særlige behov, og kommunen skal sikre at de får oppfylt rettigheter etter regelverk. Dersom det er oppnevnt barnekoordinator, skal koordinatoren samkjøre tjenestetilbudet.

Bergen kommune har prøvd ut to modeller for kriesesentertilbud til personer i aktiv rus.

- 1) Kriesesentertilbudet til kvinner i aktiv rus basere seg på en spesialiseringsmodell med leiligheter tilknyttet personalbase driftet av kriesesenteret for Bergen og omegn.
- 2) Kriesesentertilbudet til menn i aktiv rus er organisert ved at Bergen kommune kjøper tjenesten fra en helse- og omsorgsinstitusjon som tilbyr et trygt, midlertidig botilbud. Kriesesenteret for Bergen og omegn er ansvarlig for å levere de lovpålagte oppgavene som innebærer et dagtilbud, råd og veiledning, samt oppfølging i reetableringsfasen, jfr. Lov om kommunale kriesesentertilbud (kriesesenterloven).

Fra 2023 til 2024 har det vært økt pågang på kriesesenteret fra innbyggere som er i behov for beskyttet botilbud. Andel kvinner har økt med 24,3%, barn med 66,2 %, mens pågang fra menn har gått ned med 15,4%.

³³ Gulen, Kvam, Masfjorden, Fedje, Voss, Austevoll, Vaksdal, Øygarden, Askøy, Jondal, Meland, Radøy, Lindås, Modalen, Austrheim, Meland, Ulvik, Osterøy

3.3.4. Forebyggende innsats overfor utøver av vold

Tilbud til de som utøver vold eller står i fare for å gjøre det, er viktig for å forebygge vold. Kunnskap, tidlig innsats, behandling og forebygging er avgjørende for å redusere vold og overgrep.³⁴

Det er en sammenheng mellom å oppleve vold som barn og å utøve vold senere. Menn som bruker mindre alvorlig vold, har oftere opplevd mindre vold som barn enn menn som utøver alvorlig og gjentatt vold.³⁵

Det er få tiltak for å redusere risikoen for vold, selv om volden kan forutses og forebygges med programmer som setter søkelys på årsaker og risikofaktorer. Måltrettet forebygging med konkrete tiltak mot vold har god effekt, Og tidlig identifikasjon og helsefremmende tiltak er viktig for å forhindre skadelige atferdsmønstre hos barn og unge med bekymringsfull atferd.

Det er viktig å avdekke og oppklare vold i nære relasjoner, slik at voldsutøver kan få riktig reaksjon. I tillegg til straff er det nødvendig å følge opp voldsutøver forebyggende.³⁶

Helsetjenestene trenger kompetanse og verktøy for å avdekke risiko for vold og overgrep, og forebygge dette. Helsepersonell må kjenne til hjelpetilbudene for de som utøver vold, for alle har rett til å bli behandlet med respekt og verdighet.

Bergen kommune har en driftsavtale med Stiftelsen Alternativ til vold (ATV) for å tilby behandling til både voldsutøvere og voldsofre. ATV Bergen tilbyr poliklinisk tjenester, inkludert individuelle og gruppeterapeutiske tilbud uten krav om formell henvisning.

Bergen kommune er også vertskommune for Nok. Bergen, et kompetansesenter mot seksuelle overgrep. Senteret tilbyr gratis, lavterskel hjelpetilbud for personer utsatt for seksuelle overgrep og deres pårørende, samt råd og veiledning til kommunalt ansatte.

4.0 Strategisk del

4.1 Beskrivelse av målområdene

4.1.1. Introduksjon til målområde 1 Tidlig forebygging

Effektiv forebygging kan redusere behovet for mer inngripende tiltak senere. For å oppnå effektiv forebygging av vold i nære relasjoner kreves det tidlig innsats overfor voldsutsatt og voldsutøver,

³⁴ [Opptappingsplan mot vold og overgrep mot barn og vold i nære relasjoner \(2024-2028\)](#)

³⁵ [Nasjonalt kompetansesenter om vold og traumatisk stress \(2016\) Behandlingstilbudet til voksne som utøver vold - En nasjonal kartleggingsundersøkelse](#)

³⁶ [Frihet fra vold - Regjeringens handlingsplan for å forebygge og forkjempervold i nære relasjoner 2021-2024](#)

fra flere aktører på flere nivåer. Vold i nære relasjoner forekommer i alle samfunnslag, Det er derfor viktig å sikre god forebygging blant barn og unge i hele Bergen - og i alle tjenester som kan møte voldsutsatte. Synlighet og å sette saken på dagsorden kan bidra til mer åpenhet om temaet og være forebyggende.

4.1.2 Introduksjon til målområde 2 God og bedre koordinert hjelp

Vold kan ramme den utsatte på mange området i livet, og det kan være behov for hjelp fra flere tjenester over kortere eller lengre tid. God hjelp til rett tid kan forebygge negative ettervirkninger av vold. Denne handlingsplanen er et sentralt verktøy for å sikre helhetlige og sammenhengende tjenester i kommunen.

Oppfølgingen skal være mer individuelt tilrettelagt, og kommunen skal styrke samarbeidet med andre deler av tjenesteapparatet for å gi et helhetlig og samordnet tjenestetilbud. Kommunen skal også samkjøre sitt eget tjenestetilbudet, og ved behov skal kommunen bestemme hvilken kommunal tjenesteyter som skal koordinere tjenestetilbudet.

4.1.3 Introduksjon til målområde 3 Mer kunnskap i tjenestene

Det er behov for å heve den generelle kompetansen om vold og overgrep innenfor de relevante tjenestene. Ansatte i tjenestene som møter personer utsatt for vold og overgrep, må ha tilstrekkelig kompetanse til å handle og samhandle i tråd med sitt ansvarsområde. De må ha kunnskap om ulike former for vold og overgrep, risiko- og beskyttelsesfaktorer, samt konsekvenser for ulike risikoutsatte grupper. Ansatte må ha kompetanse på å snakke med voldsutsatte (både barn og voksne), kunnskap om relevant lov- og regelverk, samt om andre tjenesters mandat og rolle. Ansatte må også kunne følge opp personer som er utsatt for vold og overgrep. Det må også være kompetanse på hvordan god samhandling kan fremmes, og hvordan det skal delta i forpliktende tverrfaglig samarbeid i oppfølging av berørte personer (for eksempel gjennom individuell plan).

4.2 Mål og strategier

Tiltakene er forankret i Frihet fra vold – Regjeringens handlingsplan for å forebygge og bekjempe vold i nære relasjoner 2021-2024 og Opptappingsplan mot vold og overgrep mot barn og vold i nære relasjoner (2024-2028). Innspill fra voldsutsatte kvinner er hensyntatt, spesielt med fokus på informasjon til innbyggere, kompetanseheving for medarbeidere om vold i nære relasjoner, og sikring av sammenhengende tjenester ved oppfølging av personer som er eller har vært utsatt for vold.

4.2.1 Planens mål og måltabell

Tidlig forebygging

Tiltak 1: Innføre TryggEst

Modellen TryggEst skal bidra til å forhindre, avdekke og håndtere vold mot risikoutsatte voksne. Det skal gjennomføres kompetanseheving til ansatte i kommunale helse-, og omsorgstjenester, ogetableres et team som tar imot bekymringsmeldinger fra ansatte, samarbeidspartnere og innbyggere.

Tiltak 2: Informasjon til barn og unge for å forebygge vold og overgrep

Bergen kommune skal sikre at barn og unge får god informasjon og undervisning om vold og overgrep i nære relasjoner. Grensesetting er et viktig tema å ta opp med barn allerede fra barnehagealder av. Seksualundervisningen i skolen og skolehelsetjenesten er sentrale i å følge opp barn og ungdom. I tillegg er helsestasjonen for ungdom og studenter en viktig lavterskeltjeneste for unge.

Det skal gis informasjon til barn og ungdom om relevante temaer som samtykke, grensesetting og hva vold i nære relasjoner er. Gjennomgå kommunens samarbeidsavtaler for å sikre at relevante aktører har avklart særskilte problemstillinger og at disse inngår i avtalen.

Tiltak 3: Informasjon til pårørende, voksne og eldre om vold og overgrep i nære relasjoner

Sikre kunnskap om vold og overgrep til innbyggere blant annet gjennom, forebyggende hjemmebesøk, vurderingssamtaler, informasjon på kommunen sine nettsider og innbyggingsamlinger.

Tiltak 4: Informasjon og kunnskap til den øvrige befolkningen

Informasjon om vold og overgrep skal rettes mot hele befolkningen, gjøres tilgjengelig både muntlig og skriftlig på flere språk, og distribueres gjennom relevante kanaler. Samarbeide med frivillige organisasjoner kan være hensiktsmessig for formidling av informasjon.

Informasjon om hvor innbyggere kan henvende seg for å få hjelp må være lett tilgjengelig og tilpasset befolkningens varierende grad av helsekompetanse, språkkompetanse og digital kompetanse. Dette inkluderer å sikre at informasjonen på nettsidene er oppdatert årlig eller ved behov.

Synliggjøring av at vold i nære relasjoner skjer kan bidra til å redusere stigma og til at flere tør å melde fra om vold. Bergen kommune skal derfor stille seg positive til tiltak som viser støtte til voldsutsatte og setter saken på dagsorden. Eksempler

på dette kan være lyssetting av Det gamle rådhus fra 25. november til 10. desember.

Tiltak 5: Bruke politirådet aktivt for å videreutvikle det forebyggende arbeidet mot vold i nære relasjoner

Bergen kommune skal jevnlig ta opp vold i nære relasjoner som tema i politirådet. Målet med dette er å ha et godt samarbeid med politiet, utveksle kunnskap om utviklingen og kunne videreutvikle kommunens tjenester.

God og bedre koordinert hjelp

Tiltak 6: Styrke samarbeid på tvers av byrådsavdelinger for å sikre helhetlige tjenester

Koordinering og samhandling av tjenestene for å sikre oppfølging av lovkrav, prosedyrer, kompetanseheving og informasjonsarbeid. Det skal etableres tverretattlige team i byområdene, inkludert politiet, og utvikle kommunens innsats mot vold og overgrep i nære relasjoner. Det skal etableres samhandlingsarena for å sikre at personer utsatt for vold og overgrep møter et sømløst tjenesteapparat uten unødvendige avbrudd. Ansatte skal være godt kjent med eksisterende hjelpetiltak for både barn og voksne, samt vite hvor de selv kan få bistand og veiledning.

Tiltak 7: Gjennomgang av barnevernets oppfølging av bekymringsmeldinger i saker om vold i nære relasjoner

Barnevernet mottar hvert år mange bekymringsmeldinger om barn som kan ha vært usatt for vold. Det foreslås å gjennomføre en gjennomgang av hvordan disse bekymringsmeldingene saksbehandles og følges opp av barnevernkontorene i Bergen kommune. Målet er å sikre at meldingene blir godt fulgt opp, slik at barn og familier som trenger hjelp får det.

I tillegg skal det gjøres en gjennomgang av barnevernets arbeid og rutiner i saker hvor en av barnets foresatte er utsatt for vold fra den andre.

Tiltak 8: Utrede sammenhengende tjenester (pakkeforløp)

Krisesenteret skal samordne tjenestetilbudet, og gi brukerne støtte, veiledning og hjelp til å komme i kontakt med andre deler av hjelpeapparatet. Tilbudet er gratis og omfatter råd og veiledning på telefon, dagtilbud, midlertidig botilbud og oppfølging i reetableringsfasen. Enkeltpersoner kan ta direkte kontakt med krisesenteret uten henvisning eller timeavtale.

Den første tiden etter et brudd er kritisk, og det er risiko for at den som er utsatt for vold går tilbake til voldsutøveren. Politiet følger ofte opp den som er utsatt på en god måte, og det må sikres god overgang til kommunens tjenester. Koordinatorene er organisatorisk plassert på krisesenteret, men er også tilgjengelig for poliklinisk oppfølging.

Det skal etableres en arbeidsgruppe med representanter fra kommunen, samarbeidspartnere og frivillige og ideelle organisasjoner for å utrede en mer tilpasset og sammenhengende oppfølging av den enkelte, for eksempel gjennom en brukerreise eller et pakkeforløp. Et forløp innebærer en struktur bestående av faste sjekkpunkter/handlingspunkter. Det må sikres mulighet for individuell tilpasning avhengig av den enkeltes behov. I denne sammenheng skal det også gjøres en vurdering av om det skal etableres et tverrfaglig samarbeid med kriminalomsorgen, etter modell fra Trondheim).

Det skal gjøres en vurdering av om MB-programmet (Medarbeider med brukererfaring) kan utvides til å også gjelde voldsutsatte.

Tiltak 9: Utvide koordinatorrolle, råd- og veiledningstjeneste

Tilbakemeldingene viser at det kan være vanskelig for voldsutsatte å få samlet hjelp fra det offentlige, og at det er belastende å måtte fortelle om sine traumer til mange ulike instanser. Voldsutsattes rettigheter og behov skal være i sentrum, og hjelpen må være godt koordinert og basert på kunnskap.

Derfor skal kommunen opprette en arbeidsgruppe med representanter fra kommune, samarbeidspartnere og frivillige organisasjoner for å definere en koordinatorrolle. Målet er å sikre god samhandling mellom ulike tjenester, slik at personer utsatt for vold og overgrep får helhetlig og sammenhengende hjelp.

Tiltak 10: Utvikle krisesentertilbudet

Bergen kommune skal etablere et nytt krisesenter. Det nye krisesenteret skal samle tilbudene, slik at krisesenteret har en lokasjon. I tillegg skal det sikres bedre tilgjengelighet enn i dag, gjennom universell utforming. Samlokalisering vil forbedre driften, og bidra til at ressursene kan brukes til bedre oppfølging av voldsutsatte. Nye lokaler er under planlegging og det arbeides med å få en avklaring om tomt. Det er satt av midler i Handlings- og økonomiplanen til

prosjektet. En forutsetning for prosjektet er et godt samarbeid med de øvrige kommunene som Bergen kommune driver krisesentertilbud for.

Tiltak 11: Sikre undervisningstilbud til barn på krisesenteret og bedre oppfølging i etterkant av opphold

Barn på krisesenter skal så snart som mulig vende tilbake til skole og barnehage for å ha en så normal hverdag som mulig. Barn har rett til et alderstilpasset dagtilbud, lek, hvile og fritid, og skal sikres omsorg tilpasset deres individuelle behov.

Barn skal sikres tilpasset oppfølging og opplæring uavhengig av om de har hatt opphold på krisesenter. Omfanget av oppfølging kan variere i hvert enkelt tilfelle og må vurderes individuelt. Regelmessig oppfølging kan avdekke eventuelle sen effekter, og barnet vil få nødvendig støtte til å håndtere disse utfordringene på en god måte.

Tiltak 12: Forbedre tilbudet til menn på krisesenteret

Menn skal få helhetlig oppfølging gjennom samordning av tiltak mellom krisesenteret og andre deler av tjenesteapparatet.

Tiltak 13: Sikre oppfølging av personer med rusutfordringer

Kommunen skal beholde et eget krisesentertilbud til personer i aktiv rus. Det skal jobbes med å videreutvikle tilbudet slik at det er tilpasset behovene til målgruppen, i samarbeid med brukergruppen. Ved etablering av nytt krisesenter er målet å samle tilbudene som gis på en adresse, og det må avklares hvorvidt tilbudet til menn fortsatt skal driftes gjennom kjøp av tjeneste eller i egenregi i prosjektet som jobber med nytt krisesenter.

Mer kunnskap i tjenestene

Tiltak 14: Økt kompetanse om å forebygge og avdekke vold og overgrep i nære relasjoner, samt følge opp personer som er utsatt for vold og overgrep

Kommunen skal øke kompetansen om vold og overgrep i relevante tjenester som helse og omsorg, psykisk helse og rus og sosiale tjenester. Ta i bruk kurs i KS læring som kan gjennomføres frivillig eller obligatorisk av medarbeidere i relevante avdelinger. Kursene inneholder opplæring, quiz og refleksjonsoppgaver, og kan gjennomføres i bolker når det passer.

Kommunen skal også implementere kompetansehevende tiltak for samhandling på tvers av etater. Målet er at ansatte i etater og tjenester som møter personer berørte av vold og overgrep, har tilstrekkelig kompetanse til å handle og samhandle i tråd med virksomhetens arbeidsoppgaver og ansvarsområder.

Ansatte i barnehager og skoler er viktige tillitspersoner for barn og unge. Ansatte i barnehager og skoler må derfor prioriteres når det gjelder kompetansehevende tiltak, slik at de som har tett kontakt med barn og unge i hverdagen vet hva de skal se etter for å identifisere vold og overgrep så tidlig som mulig.

I tråd med den statlige opptrappingsplanen mot vold og overgrep mot barn og vold i nære relasjoner (2024-2028) skal kommunen øke kunnskap om taushetsplikt, opplysningsrett og opplysningsplikt. Det skal også være særskilt fokus på risikoutsatte voksne i helse- og omsorgstjenestene, kompetanse og kvalitet i krisesentertilbudet, spesielt når det gjelder samarbeid med andre tjenester. Kompetanseheving skal også øke kunnskap om negativ sosial kontroll og æresrelatert vold, økt handlings- og samhandlingskompetanse i tjenestene, samt tydeliggjøring av lederansvaret i tjenestene for å sikre at eksisterende regler og retningslinjer følges.

Tiltak 15: Personer som utøver vold eller står i risiko for å utøve vold i nære relasjoner skal få hjelp og oppfølging

Personer som utøver vold eller overgrep er en heterogen gruppe og kommunen skal innføre ulike tilnærminger både ved forebygging og behandling. Den viktigste arenaen for avdekking og forebygging er den kommunale helse- og omsorgstjenesten, og kompetansen blant medarbeidere innen forebygging, avdekking og håndtering bør styrkes. Behandlingstilbud til voldsutøver skal være en viktig del av det forebyggende arbeidet.

Tiltak 16: Økt samarbeid med frivillige og ideelle organisasjoner

Det skal være tett samarbeid med frivillige og ideelle organisasjoner for å utvikle og bygge opp tjenester for innbyggere, mobilisere frivillige ressurser og introdusere nye ideer. Derfor vil vi fokusere på kompetanseutvikling og informasjonsdeling i samarbeid med frivillige aktører.

5.0 Handlingsdel

5.1 Forklaring til innhold til tiltaksmodell

Foreslåtte tiltak i planen er listet opp under hvert målområde, for å sikre at de oversiktlig knyttes til målområdet de er ment å treffe, og at de enkelt kan evalueres. Tiltak er utarbeidet slik at de kan gjennomføres, og det forutsettes at det settes av midler ved behov i fremtidige Handlings- og

økonomiplaner. . Tiltak er basert på behov som er identifisert i kunnskaps- og innspillsarbeidet og på byrådets definerte fokusområder for Bergen kommune. Tiltak er i tillegg basert på forskning og nasjonale føringer.

5.2 Tiltakstabell/-oversikt

Tabellen viser oversikt over tiltakene i handlingsplanen.

Nr	Tiltak	Ansvarlig byrådsavdeling	Handlings- og økonomiplan
Tiltak innen målområde 1: Tidlig forebygging			
1	Innføre TryggEst	BBSM, BEHO	Kan finansieres innenfor vedtatt budsjettramme. Bergen kommune søker årlig tilskuddsmidler fra Bufdir til kompetanseheving og andre tilskudds-ordninger
2	Informasjon til barn og ungdom for å forebygge vold og overgrep	BBSM, BEHO	Kan finansieres innenfor vedtatt budsjettramme
3	Informasjon til pårørende, voksne og eldre om vold og overgrep i nære relasjoner	BBSM, BEHO	Kan finansieres innenfor vedtatt budsjettramme
4	Informasjon og kunnskap til den øvrige befolkningen	BBSM, BEHO	Kan finansieres innenfor vedtatt budsjettramme
5	Bruke politirådet aktivt for å videreutvikle det forebyggende arbeidet mot vold i nære relasjoner	BBSM	Kan finansieres innenfor vedtatt budsjettramme
Tiltak innen målområde 2: God og bedre koordinert hjelp			
6	Styrke samarbeid på tvers av byrådsavdelinger for å sikre helhetlige tjenester	BBSM	Kan finansieres innenfor vedtatt budsjettramme
7	Gjennomgang av barnevernets oppfølging av bekymringsmeldinger i saker om vold i nære relasjoner	BBSM	Kan finansieres innenfor vedtatt budsjettramme
8	Utrede sammenhengende tjenester (pakkeforløp)	BBSM	Kan finansieres innenfor vedtatt budsjettramme
9	Utvide koordinatorrolle, råd- og veiledningstjeneste	BBSM	Kan finansieres innenfor vedtatt budsjettramme
10	Utvikle krisesentertilbudet	BBSM	Kan finansieres innenfor vedtatt budsjettramme. Byrådet har økt bevilgningen i 2024, i samarbeid med andre kommuner.

11	Sikre undervisningstilbud til barn på krisesenteret og oppfølging i etterkant av opphold	BBSM	Kan finansieres innenfor vedtatt budsjettramme
12	Forbedre tilbudet til menn på Krisesenteret	BBSM	Kan finansieres innenfor vedtatt budsjettramme
13	Sikre oppfølging av personer med rusutfordringer	BBSM	Kan finansieres innenfor vedtatt budsjettramme
Tiltak innen målområde 3: Mer kunnskap i tjenestene			
14	Økt kompetanse om å forebygge og avdekke vold og overgrep i nære relasjoner, samt følge opp personer som er utsatt for vold og overgrep	BBSM	Kan finansieres innenfor vedtatt budsjettramme
15	Personer som utøver vold eller står i risiko for å utøve vold i nære relasjoner skal få hjelp og oppfølging	BBSM	Kan finansieres innenfor vedtatt budsjettramme
16	Økt samarbeid med frivillige og ideelle organisasjoner	BBSM	Kan finansieres innenfor vedtatt budsjettramme

6.0 Iverksetting og oppfølging av planen

Handlingsplan mot vold og overgrep i nære relasjoner har tiltak som favner bredt og har ansvarsområder over flere byrådsavdelinger. Det er derfor viktig at også implementeringen gjøres bredt. Tiltakene i planen vil bli prioritert og fulgt opp gjennom årsoppdrag fra byrådsavdelingene til etatene, og videre følges opp gjennom styringsdialogen og statusoppdateringer.

Planen skal oppdateres ved behov, og senest etter seks år. Iverksetting av tiltak avhenger av til enhver tid gjeldende budsjettramme i Bergen kommune.

